

Rozvod v rodině – příčina zhoršeného prospěchu

Láska se vytratí, vzájemná náklonnost povadne a mezi partnery zůstanou už jen hádky, výčitky a nezájem. Jako řešení se nabízí rozvodové řízení. To však může mít výrazný dopad na dítě. Obvykle u dítěte bývají psychické reakce na rozvody skryté, avšak neméně vážné jako u dospělých. Rodiče tato fakta v zaujetí vlastních problémů často přehlížejí.

V každém věku může být rozvratem manželství rodičů výrazně ohrožen i zdravý osobnostní vývoj dítěte. Stresové situace mohou vést až ke vzniku nejrůznějších psychopatologických obrazů. U chlapců pak i k antisociálnímu chování. Velmi často se objevuje radikální bezdůvodné zhoršení školního prospěchu. Dítě místo aby se trávilo, tráví dlouhé hodiny přemýšlením o tom, co se kolem něj děje. Proč se rodiče stále hádají, proč nesmí vídat jednoho z rodičů, proč už není vše, tak jak bylo...

Reakce dětí závisí zvláště na věku, pohlaví, vyspělosti, pořadí mezi sourozenci, délce a charakteru rozvratu, postoji a vyrovnanosti rodičů se situací, úrovni převzetí rolí, socioekonomické situaci apod.

Projevy dětí z hlediska věku (dle Wallersteina)

0 – 2 roky děti, které byly v době rozvodu velmi malé, to zasahuje vesměs nejméně a příznaky brzy odezní. **PROJEVY:** problém s pohlavní identitou, vývojová retardace.

3 – 5 roků předškolní děti nesou rozvod zvláště první rok velmi citelně. U hochů obvykle přetrvávají dysfunkční chování. **PROJEVY:** regrese v chování, poruchy chování, neschopnost udržovat čistotu, nepravidelný režim spánku, agresivní chování.

6 – 11 roků zkušenosti s rozvodem rodičů narušují ideální postoje i představy o rolích členů rodiny. Ukazuje se, že právě tyto děti si nejnadhěji osvojují zvláštní konfliktní formy partnerských interakcí rodičů. Přebírají tak sociálním učením jejich typy vztahů a chování (nevhodné projevy vzájemného opovržení, místo úcty – ponižování, místo lásky – agresivní řešení sporů, násilné vyústění verbálního konfliktu apod.).

PROJEVY: psychosomatické poruchy, dětské deprese, pocity ztráty, prudký hněv a zlost, pocity studu a viny, zhoršení školních výkonů, agrese – zejména u chlapců.

12 – 18 roků mnohé výzkumy poukazují i na mezigenerační přenos komunikačních vzorců, včetně modelů řešení manželských nesouladů. Děti z rozvedených manželství se častěji rozvádějí. Naopak děti vyrůstající v nenarušených rodinách si osvojují modely pozitivních vztahů i pocitů důvěry v jejich trvalost během manželství. Neznamena to však, že děti s neúplných rodin nedokážou vydržet s jedním partnerem po celý život a naopak. **PROJEVY:** nejistota, osamělost, deprese, pocit ztráty, bolesti a zklamání, pocity viny selhání, delikvence, školní selhání, užívání drog, sexuální promiskuita, starosti o budoucnost

Když dítě nepláče, nedělá scény a psychicky se nehroučí, neznamena to ještě, že by rozvodem netrpělo. Těžko může ujít jeho vnímavosti, že lidé, k nimž je vázáno citovým vztahem, se nemají navzájem rádi, že se hádají, ubližují si, urážejí se. Takové poznání vyvolává nejistotu, napětí a úzkost. Proto se některé děti v takové situaci stahují do sebe, uzavírají se více do vlastního fantazijního světa a navenek se jeví jako velice hodné.

6 psychologických úkolů dítěte

Každé dítě musí projít 6 stádii, ve kterých by mělo splnit 6 úkolů, aby se úspěšně vyrovnalo s rozvodem svých rodičů (Wallerstein)

1. Přijetí faktu rozvodu. Připuštění si skutečnosti, že rodiče už nebudou spolu každý den.
2. Překonání konfliktu rodičů a návrat k obvyklým aktivitám. Nezabývat se každou volnou chvílí myšlenkami na rozvod, věnování se svým koníčkům.
3. Vypořádání se s bolestivou ztrátou. Zvyknout si na skutečnost, že rodiče už netvoří pár. Že budu jednoho z nich potkávat méně často.
4. Zbavení se hněvu a sebeobviňování. Internalizovat pocit, že to není má vina. Být přesvědčen/a že nenesu ani nejmenší podíl na rozvodu rodičů. Je to záležitost dospělých, které nejsem příčinou.

5. Opuštění rodičům. Poté, co odpustím sobě a přesvědčím sebe, že to není má vina, nastupuje fáze, kdy se smírím s činem svých rodičů a akceptuji je. Nejjednodušší je pochopit, že další cesta nebyla. Jinak by ji moji rodiče určitě našli.
6. Dosažení reálné hranice vztahů. Snažit se komunikovat s oběma rodiči. Nezavrhovat toho, který odešel. Vyhledávat blízkost obou rodičů. **POZOR** dítě by se **NIKDY** nemělo stát prostředníčkem, spojkou mezi rozhádanými rodiči. Do konfliktu dospělých děti nezatahovat.

Úkoly rodičů

Sami rodiče mohou dětem při dosahování jednotlivých úkolů velmi pomoci vyvarováním se obvyklých chyb (Matějček, Dytrych)

- Nepodcenit vnímavost dítěte vůči rozvodu
- Zachovat si vědomí rodičovství
- Zabránit pokračování rozvodového konfliktu
- Nepopuzovat dítě proti bývalému partnerovi
- Zachovat pozitivní obraz druhého rodiče
- Zabránit jakémukoliv podplácení dítěte
- Zajistit co nejlépe styk dítěte s druhým partnerem
- Dítěti nic nezatajovat ani nevnucovat (**VSTOUPÍ-LI JEDNOU DO VÝCHOVY DÍTĚTE LŽI A POLOPRAVDY, MAJÍ TENDENCI V NÍ SETRVAT A DÁLE SE MNOŽIT**)
- Vztah s nevlastním otcem či matkou budovat velmi opatrně

Rodičovství nelze zrušit. Pro dítě je ideální, při nejmenším je jejich velkou životní výhodou, když má i po rozvodu oba rodiče k dispozici. To je možné jen za předpokladu, že si oba rodiče sami zachovají vědomí svého rodičovství. Uvedou citovou bouři způsobenou rozvodem aspoň do neutrální polohy a mohou tak začít věcně uvažovat a jednat.

V případě potřeby se mohou rodiče i děti pro poradenskou pomoc či terapii obrátit na manželské a předmanželské poradny. Otázku výchovných a vzdělávacích obtíží vyplývajících ze změněné rodinné situace lze řešit i v pedagogicko-psychologické poradně či se školním psychologem.

Cílem je vždy pomoci rodině ustát změny a začlenit se opět do běžného života. Snahou je nepovolovat příliš rozhořčení, zklamání, pocitům urážky, ponížení a ostatním vzbouřeným negativním citům. Tyto city by neměly ovládnout osobnost a tím i jednání. To by vedlo k negativním změnám chování i u dítěte.

Použitá literatura

Čačka, O. (2000): *Psychologie*. Brno: Doplněk.

Matějček, Z. (1992): *Dítě a rodina*, Praha: SPN.